

Súd: Najvyšší súd
Spisová značka: 7Cdo/113/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6420201957
Dátum vydania rozhodnutia: 28. 01. 2026
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Martina Valentová
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2026:6420201957.1

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu R. U., narodeného XX. R. XXXX, F., F. č. XX, zastúpený JUDr. Samuelom Baránikom, advokátom, Bratislava, Podjavorinskej 7, proti žalovanej Obec Baďan, IČO: 00320480, Baďan, Baďan č. 11, zastúpená doc. JUDr. Soňou Kubincovou, PhD., advokátkou, Banská Bystrica, M. Rázusa 20, o určenie neexistencie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 24C/14/2020, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 30. apríla 2024 č. k. 13Co/7/2023 - 386, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobca má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Žiar nad Hronom (ďalej „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom č. k. 24C/14/2020-217 zo dňa 09. septembra 2022 určil, že vo vzťahu k nehnuteľnosti - pozemku CKN parc. č. XXX/X - záhrada o výmere 1133 m², zapísanom na liste vlastníctva č. XXX pre katastrálne územie F., obec F., okres F. U., neexistuje právo zodpovedajúce vecnému bremenu v zmysle § 4 zákona č. 66/2009 Z. z. v rozsahu dielu č. 1 o výmere 46 m², vyznačenom v geometrickom pláne č. XXXXXXXX-XX/XXXX, úradne overenom dňa 18. 02. 2020 Okresným úradom Banská Štiavnica, katastrálny odbor pod číslom C. v prospech Obce Baďan, IČO: 00 320 480, a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania voči žalovanej v rozsahu 100 %.

1.1. Predmetom konania bolo určenie neexistencie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v rozsahu dielu č. 1 o výmere 46 m², vyznačenom v geometrickom pláne, ktoré orgán katastra zapísal do katastra nehnuteľností záznamom na základe žiadosti žalovanej na ťarchu časti pozemku vo vlastníctve žalobcu s poukazom na § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 66/2009 Z. z.“).

1.2. Súd prvej inštancie s poukazom na odôvodnenie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej ako „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) sp. zn. 1Sžrk/20/2018 a rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 24S/61/2020 uzavrel, že v prejednávanej veci orgán katastra nemá procesné možnosti komplexne preskúmať vecnú správnosť predložených podkladov. Predmetom sporu medzi stranami v prejednávanej veci bol primárne rozsah predmetného vecného bremena, pričom na posúdenie tejto otázky bolo nevyhnutné vykonať dokazovanie, ktoré orgán katastra v konaní o zázname s poukazom na procesnú úpravu vykonávať nemôže. Žalobca, ktorý je existenciou predmetného vecného bremena obmedzený, pričom spochybňuje jeho existenciu a rozsah, musí mať účinný prostriedok ochrany svojho ohrozeného, resp. porušeného subjektívneho práva, preto orgánom oprávneným a povinným poskytnúť takúto ochranu práv je v okolnostiach prejednávanej veci všeobecný súd s poukazom na čl. 1 základných princípov zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a vo veci je daná právomoc na konanie a rozhodovanie o podanej žalobe. Súd prvej inštancie uzavrel, že žalobca má naliehavý právny záujem na podanej žalobe,

pretože aktuálne nepochybne existuje na jeho strane stav právnej neistoty, pokiaľ tvrdí, že jeho pozemok v skutočnosti nie je zaťažený vecným bremenom tak, ako je toto zapísané na liste vlastníctva, t. j. v rozsahu stanovenom geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 27. 01. 2020.

1.3. Zároveň súd prvej inštancie konštatoval, že zápis vecného bremena v zmysle § 4 zákona č. 66/2009 Z. z. do katastra má len deklaratórne účinky, pretože toto vecné bremeno vzniká ex lege pri splnení zákonných podmienok. Súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania dospel napokon k záveru, že na vznik práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v zmysle § 4 zák. č. 66/2009 Z. z. v požadovanom rozsahu, neboli splnené zákonné podmienky, preto žalobe vyhovel. Súd prvej inštancie vychádzal z toho, že z povahy veci nebolo možné žalobe vyhovieť čiastočne, resp. čiastočne ju zamietnuť, pretože úlohou súdu nie je zisťovať, kde presne, teda v ktorých miestach, prípadne predmetné zákonné vecné bremeno existuje a zaťažuje pozemok žalobcu. Uviedol, že pre vyhovieť žalobe postačuje, pokiaľ bolo preukázané, že u zapísaného rozsahu v zmysle geometrického plánu neboli splnené zákonné podmienky pre jeho vznik. Žalovaná nepredložila žiadne takéto zameranie, o ktorom by bolo možné konštatovať, že prípadne zodpovedá skutočnému rozsahu vecného bremena, na ktorého vznik by boli splnené všetky zákonné podmienky.

1.4. O nároku na náhradu trov konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 255 CSP.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 30. apríla 2024 č. k. 13Co/7/2023 - 386, potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie (výrok I.), a žalobcovi priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100% (výrok II.).

2.1. Odvolací súd poukázal na to, že pokiaľ ide o žalovanou namietanú právomoc civilného súdu v danej veci konať, táto námietka bola nedôvodná. Uviedol, že predmetom sporu bol rozsah vecného bremena, t. j. posúdenie, či skutočne vzniklo v rozsahu vyplývajúcom z geometrického plánu č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 27. 01. 2020, pričom na posúdenie tejto otázky bolo nevyhnutné vykonať dokazovanie, ktoré orgán katastra v konaní o zázname s poukazom na procesnú úpravu § 34 ods. 3 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov vykonávať nemôže. V tejto súvislosti poukázal v zhode so súdom prvej inštancie na jeho závery a odôvodnenie. Odvolací súd dodal, že ide o súkromnoprávny spor, ktorého podstatou je obmedzenie vlastníckeho práva žalobcu vecným bremenom bez ohľadu na to, že vzniklo zo zákona, teda ide o spor týkajúci sa súkromnoprávneho vzťahu, na ktorého prejednanie nie je určený iný orgán (§ 3 CSP) .

2.2. Za nedôvodnú považoval aj námietku žalovanej, že žalobca nemá vo veci daný naliehavý právny záujem. Keďže výkon vlastníckeho práva žalobcu bol nepochybne ohrozený, resp. jeho právne postavenie bolo neisté, preto aj odvolací súd uviedol, že žalobca mal v predmetnej veci daný naliehavý právny záujem.

2.3. Súd prvej inštancie nepochybnil argumentáciu žalovanej v tom, že zápis vecného bremena v zmysle § 4 zákona č. 66/2009 Z. z. do katastra má len deklaratórne účinky. Súd prvej inštancie rozhodol o neexistencii práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v rozsahu dielu č. 1 vyznačenom v geometrickom pláne a nie o neexistencii práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v celom rozsahu ako to tvrdila žalovaná v odvolaní. Na základe vykonaného dokazovania a zisteného skutkového stavu dospel súd prvej inštancie k správne záveru, že pre vyhovieť žalobe v znení petitu, bolo preukázané, že zameranie vecného bremena v rozsahu dielu č. 1 geometrického plánu nezodpovedá skutočnému rozsahu vecného bremena.

2.4. Odvolací súd v zhode s názorom súdu prvej inštancie mal za to, že vymedzenie predmetnej miestnej komunikácie v predložených pasportoch jej dĺžkou 285 bežných metrov a priemernou šírkou 4 m je však nepostačujúce pre identifikáciu na mieste samom. Na základe zistení súdu prvej inštancie tento správne vyhodnotil, že právny stav vytvorený geometrickým plánom z roku 1973, z ktorého vychádzal geodet, nie je relevantný pre stanovenie rozsahu vecného bremena vzniknutého podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., ktoré má odrážať užívateľ stav ku dňu účinnosti tohto zákona, to zn. ku dňu 01. 07. 2009, pretože v roku 1988 bolo vykonaného nové zameranie. Obsahom práva zodpovedajúceho vecnému bremenu v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. je držba a užívanie pozemku pod stavbou.

2.5. Správne boli aj úvahy súdu prvej inštancie, ktorý na základe vykonaného dokazovania vychádzajúc z geodetického zamerania stĺpa elektrického vedenia a zamerania hranice rozsahu vecného bremena konštatoval, že je fyzicky vylúčené, že k rozhodnému dňu pre vznik vecného bremena v zmysle zákona č. 66/2009 Z. z., žalovaná ako vlastníčka stavby miestnej komunikácie využívala časť pozemku žalobcu v tomto mieste ako cestu alebo príslušnú plochu, nakoľko táto časť je a aj bola za plotom žalobcu. V tomto smere je podstatné splnenie podmienky užívania pozemku vlastníkom stavby tak, ako je obsah vecného

bremena definovaný v zákone č. 66/2009 Z. z., preto poukazovanie žalovanej na definíciu pozemnej komunikácie podľa cestného zákona je v danom prípade bezpredmetné.

2.6. Súd prvej inštancie mal pre vyhovieť žalobe dostatočne preukázané, že pre zapísaný rozsah vecného bremena v zmysle geometrického plánu č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 27. 01. 2020 neboli splnené zákonné podmienky. V okolnostiach daného prípadu však nemal sporovými stranami vytvorený priestor na presné vymedzenie rozsahu vecného bremena, pretože neboli produkované dôkazy spôsobilé takéto presné a správne vymedzenie špecifikovať. Dôkazné bremeno v tomto smere nebolo na žalobcovi, pretože tento bol v riziku dôkaznej núdze ohľadom skutočností, kde presne sa teleso cesty nachádza. Žalobca podanou žalobou reagoval na zásah do svojho práva, ktorý spôsobila žalovaná. Bola to žalovaná, kto inicioval zápis vecného bremena do katastra nehnuteľností a v žiadosti označila stavbu predmetnej miestnej komunikácie v jej vlastníctve a doložila listiny vrátane geometrického plánu, z ktorého nesprávny rozsah vecného bremena vyplýval. Preto pokiaľ v konaní vyšlo najavo, že tento rozsah vecného bremena nie je správny, bolo na žalovanej, ktorá tento stav zapríčinila, aby predložila, resp. navrhla také dôkazy, ktorými by bolo možné rozsah vecného bremena presne špecifikovať. Dôkazné bremeno týkajúce sa skutočností leží na tej strane sporu, ktorá z týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky, ide o tú stranu, ktorá existenciu týchto skutočností tvrdí.

2.7. Žalovaná neodôvodnene namietala, že súd prvej inštancie nevykonal dôkazy - čestné vyhlásenie M. V. a R. V., nakoľko sa s nimi v rozsudku nevysporiadal. Odvolací súd poukázal na obsah zápisnice z pojednávania dňa 09. septembra 2022, z ktorej vyplýva, že súd prvej inštancie medzi listinnými dôkazmi uviedol aj čestné vyhlásenia na č. I. 79 - 80 súdneho spisu, teda čestné vyhlásenie M. V. a R. V., ktoré s poukazom na § 204 CSP nečítal ani neoboznamoval s ich obsahom, nakoľko išlo o listiny, ktorých odpis bol protistrane doručený v priebehu sporu, a ich obsah nebol spochybnený. K námietke o nevykonaní znaleckého dokazovania, odvolací súd skonštatoval, že súd prvej inštancie nemohol pristúpiť k nariadeniu znaleckého dokazovania z vlastnej iniciatívy, pokiaľ žiaden takýto návrh na vykonanie dokazovania nepodala strana konania (§ 185 CSP). Námietka žalovanej, že žalobca nemohol stiahnuť navrhnuté dôkazy je preto nedôvodná.

2.8. Ďalej žalovaná namietala, že súd prvej inštancie aplikoval na dôkaz predložený žalovanou na poslednom pojednávaní dňa 9. septembra 2022 sudcovskú koncentráciu konania v zmysle § 153 ods. 2 CSP. Tento procesný postup súdu prvej inštancie bol tiež v súlade s pravidlami a princípmi CSP. Odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie dostatočne odôvodnil svoj postup pri aplikácii sudcovskej koncentrácie konania, ktorý bol v súlade s § 153 CSP.

2.9. Žalovaná tiež neodôvodnene namietala, že súd prvej inštancie nesprávne procesne postupoval, keď pripustil zmenu žaloby a znemožnil tak žalovanej uskutočniť jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Zo súdneho spisu vyplynulo, že súd prvej inštancie pripustil zmenu žaloby dňa 02. decembra 2021 na pojednávaní v zmysle vyjadrenia žalobcu zo dňa 21. augusta 2020, na ktoré práve žalovaná reagovala podaním zo dňa 07. októbra 2020, pričom upozornila na to, že žalobca zmenil rozhodné skutočnosti, na ktorých bola žaloba založená, keď sa domáha neexistencie časti vecného bremena. Na pojednávaní pred rozhodnutím súdu žalovaná okrem iného argumentovala, že by bolo v tejto súvislosti potrebné požiadať o zmenu žaloby. Následne súd prvej inštancie pripustil zmenu žaloby v zmysle § 140 ods. 2 CSP, podľa ktorého zmenou žaloby je i podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe. Súd prvej inštancie v rámci výroku rozhodnutia o zmene žaloby odkázal na podanie žalobcu zo dňa 21. augusta 2020, ktoré bolo žalovanému doručené a mal možnosť sa s ním oboznámiť. Žalovaná preto v odvolaní neopodstatnene tvrdila, že nevedela, aká zmena bola pripustená a dozvedela sa tak až v rozsudku. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal aj na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2Obdo/4/2021 zo dňa 28. 04. 2022.

2.10. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa ust. § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Žalovaná (ďalej aj ako „dovolateľka“) podala voči rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 420 písm. a) CSP, § 420 písm. d) CSP, § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhla, aby najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie a konanie zastavil, alternatívne aby rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie zrušil a vrátil na ďalšie konanie. Zároveň si uplatnila nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

3.1. V úvode podaného dovolania zhrnula dôvody podaného dovolania a skutkový stav. Dovolateľka uviedla, že naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. a) CSP a § 421 ods. 1 CSP vidí v tom, že civilné súdy rozhodli vo veci, ktorá v zmysle zákona a aj rozhodovacej činnosti dovolacieho

súdu nepatrí do právomoci súdov. Poukázala na bod 16. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu a uviedla, že právne posúdenie odvolacieho súdu je v rozpore s právnou úpravou ako aj rozhodovacou činnosťou dovolacieho súdu. Prvým namietaným bodom podľa dovolateľky je, že nejde o spor týkajúci sa súkromnoprávneho vzťahu, ale o spor týkajúci sa verejnoprávneho vzťahu. Citovala § 3 CSP a v danom prípade právo zodpovedajúce vecnému bremenu v prospech žalovanej vzniklo priamo zo zákona č. 66/2009 Z. z., a to z dôvodu verejného záujmu. Návrh na zápis tohto vecného bremena do katastra nehnuteľností dala žalovaná ako cestný správny orgán, t. j. orgán verejnej moci. Podaním tohto návrhu žalovaná chránila existujúci verejný záujem - zabezpečenie prejazdu po miestnej komunikácii a zabezpečenie údržby miestnej komunikácií. Išlo teda o obmedzenie vlastníckeho práva vo verejnom záujme a v zmysle verejno-právneho predpisu. Zároveň odkázala na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 21. novembra 2017 sp. zn. III. ÚS 689/2017, na rozhodnutie R 39/2006, rozsudky najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/190/2004 zo dňa 31. 05. 2005, sp. zn. 2Cdo/194/2018 zo dňa 26. 08. 2019, sp. zn. 5Cdo/115/2017 zo dňa 30. 03. 2020, ako aj ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu (1Rks/6/2009, 5Ndc/29/2008, 10Rks/10/2008, 3Cdo/1103/2015. Dovolateľka ďalej uviedla, že odvolací súd v bode 16. odkazuje v kontexte namietanej právomoci na jediné rozhodnutie, ktoré sa vymyká z uvedenej rozhodovacej praxe, a to na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Sžrk/20/2018 zo dňa 22. 10. 2019. Ak by sme však z uvedeného rozhodnutia vychádzali, tak je zrejmé, že žalobca sa potom mal domáhať len neexistencie časti vecného bremena (t. j. neexistencie tej časti vecného bremena, ktorá podľa žalobcu zo zákona nevznikla) a nie celého vecného bremena. Podľa dovolateľky ide o verejnoprávnu vec, ktorá patrí do právomoci iného orgánu, a to orgánu katastra. O zápise vecného bremena do katastra nehnuteľností môže rozhodnúť len príslušný správny orgán, pričom v právomoci tohto správneho orgánu je zároveň aj skúmanie rozsahu vecného bremena, resp. posúdenie, či skutočne vzniklo v rozsahu, v akom sa navrhovalo zapísať. Poukázala pritom na rozsudky najvyššieho súdu sp. zn. 1Sžrk/20/2018 z 22. 10. 2019, sp. zn. 6Sžrk/7/2018 zo dňa 20. 03. 2019. Ak teda žalobca mal za to, že právo zodpovedajúce vecnému bremenu bolo do katastra zapísané v rozpore so zákonom, t. j. že orgán katastra nesprávne posúdil rozsah vecného bremena, žalobca sa mal obrátiť na príslušný správny súd, pričom ako prostriedok ochrany práv žalobcu mala slúžiť správna žaloba (a nie žaloba v zmysle CSP). Diel č. 1 vyznačený v geometrickom pláne predstavuje právo zodpovedajúce vecnému bremenu v celom rozsahu, t. j. zahŕňa aj pozemok žalobcu pod vyjazdenými pásmi cesty, výrok rozsudku súdu prvej inštancie a aj výrok rozsudku odvolacieho súdu sú zmätočné a sú v zjavnom rozpore so zákonom č. 66/2009 Z. z., nakoľko v časti vecné bremeno nesporne vzniklo a existuje. Civilné sudy totiž môžu na základe určovacej žaloby rozhodnúť len o tom, či tu právo je alebo nie je a nie o tom, či bolo vecné bremeno zamerané a následne zapísané správne (teoreticky by to mohli posúdiť ako predbežnú otázku, ale určite to nemôžu uviesť vo výroku). Nakoľko však všeobecné sudy de facto rozhodli nie o neexistencii práva zodpovedajúceho vecnému bremenu, ale o jeho nesprávnom zameraní, rozhodli o veci, ktorá nepatrí do právomoci civilných súdov, ale do právomoci iných orgánov (orgánu katastra, prípadne správnych súdov), a preto rozsudok odvolacieho súdu (ako aj rozsudok prvého stupňa) trpia takou vadou zmätočnosti, že sa priečia základným princípom právneho štátu. Okrem toho poukazuje na skutočnosť, že civilné sudy nemajú právomoc posúdiť skutočnosť, kadiaľ ide cesta. Túto skutočnosť môže posúdiť len príslušný správny orgán, a to cestný orgán, ktorým je žalovaná.

3.2. Naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. d) CSP videla dovolateľka v tom, že sudy v danej veci rozhodovali o veci, o ktorej už právoplatne rozhodol iný orgán. Nakoľko orgán katastra vykonal zápis vecného bremena je zrejmé, že dospel k záveru, že vecné bremeno vzniklo a existuje. Uviedla, že napriek tomu, že záznam, ktorým bolo právo zodpovedajúce vecnému bremenu do katastra nehnuteľností zapísané, nie je rozhodnutím, je to opatrenie, ktoré je spôsobilým predmetom prieskumu v rámci správneho súdnictva, t. j. má rovnaké účinky ako právoplatné rozhodnutie.

3.3. Dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP bol podľa dovolateľky naplnený v tom, že na pojednávaní konanom dňa 02. decembra 2021, súd prvej inštancie vyhlásil uznesenie, ktorým pripustil zmenu žaloby, ktorú označila za nezákonnú a zmätočnú. Súd prvej inštancie nielen zmenil žalobu bez návrhu žalobcu, ale zmenil ju nejasným spôsobom, v dôsledku čoho žalovaná nevedela, čo je predmetom ďalšieho konania, a teda jej bola odobratá možnosť vyjadrovať sa k veci zodpovedajúcim spôsobom. Namietala, že žalovaná sa o tom, čo bolo predmetom konania po zmene žaloby dozvedela až z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu. Výrok rozhodnutia je taktiež zmätočný, keďže nezodpovedá odôvodneniu rozhodnutia. Uviedla, že rozsah vecného bremena, resp. to či vecné bremeno bolo geometrickým plánom zamerané správne, mohol súd posúdiť len ako predbežnú otázku a nie o tom zmätočne rozhodnúť vo výroku rozhodnutia. Porušenie práva žalovanej na spravodlivý proces bol naplnený aj v tom, že pod inštitút „neexistencie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu“ podriadili rozhodovanie o nesprávne vyhotovenom geometrickom pláne týkajúcom sa vecného bremena.

Namietala, že konajúce súdy v rozpore so zákonom „preniesli dôkazné bremeno zo žalobcu" na žalovanú. Žalovaná totiž nemôže vedieť, neexistencie ktorej časti vecného bremena sa žalobca po zmene žaloby domáhal, a teda to nemohla ani dať zamerať a predložiť o tom dôkaz. A taktiež sa k danej časti podľa žalobcu „neexistujúceho vecného bremena" nemohla vyjadriť, čím bol naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Porušenie práva na spravodlivý proces videla aj v tom, že konajúce súdy aplikovali sudcovskú koncentráciu konania len voči žalovanej a aj to nesprávnym spôsobom. Súd prvej inštancie neprihliadol na vyjadrenie žalovanej a na dôkaz predložený žalovanou na pojednávaní dňa 09. septembra 2022, pričom odkázala na bod 35. odôvodnenia rozsudku. Žalovaná uviedla, že nemala dôvod predpokladať, že súd prvej inštancie dospel k nesprávnym záverom a pri rozhodovaní sa bude opierať o tento dôkaz. Taktiež odkázala na bod 24. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu s tým, že žalobcovi bolo omeškanie prepáčené a takéto všeobecné zdôvodnenie, ktoré vôbec nedáva odpoveď na otázku, prečo súd prvej inštancie žalobcovi dovolil neskoro predkladať zásadné dôkazy a žalovanej nedovolil vyvrátiť nesprávne skutkové zistenie súdu nie je dostatočné. Žalovaná uviedla, že súd prvej inštancie ako aj odvolací súd pri rozhodovaní nebrali do úvahy dôkazy predložené žalovanou (vôbec sa s nimi nevysporiadali), a preto dospeli k nesprávnym skutkovým záverom. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie dostatočným spôsobom odôvodnil „bezvýznamnosť" týchto dôkazov. Súd prvej inštancie sa totiž v odôvodnení rozhodnutia s týmito dôkazmi vôbec nevysporiadal. Okrem toho je zjavné, že ide o dôkazy, z ktorých vyplývajú rozhodujúce skutkové tvrdenia pre rozhodnutie v danej veci, nakoľko preukazujú užívanie danej cesty žalovanou.

3.4. Dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP zdôvodnila tým, že odvolací súd ako aj súd prvej inštancie sa odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, aj v otázke naliehavého právneho záujmu. Žalobca sa žalobou domáhal určenia neexistencie práva zodpovedajúcemu vecnému bremenu. V danom prípade teda malo ísť o určovaciu žalobu, ktorou sa mala dosiahnuť zhoda zápisu vo verejnom registri so skutočným právnym stavom. Tak mal byť zdôvodnený aj naliehavý právny záujem. Avšak na základe rozsudku súdu prvej inštancie a rozsudku odvolacieho súdu sa zhoda zápisu v katastri nehnuteľnosti so skutočným právnym stavom nedosiahne, nakoľko na základe týchto rozsudkov dôjde k výmazu celého vecného bremena, t. j. aj tej časti vecného bremena, ktoré zo zákona stále existuje. Poukázala na bod 16. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu. Možnosť domáhať sa preskúmania zápisu práva zodpovedajúceho vecnému bremenu (ktoré vzniklo zo zákona vo verejnom záujme) do katastra nehnuteľnosti vyplýva podľa dovolateľky aj z judikatúry dovolacieho súdu, a to z rozsudku sp. zn. 1Sžrk/20/2018 zo dňa 22. 10. 2019. Okrem toho poukázala aj na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/23/2023 zo dňa 27. 02. 2024, ktorý sa týka naliehavého právneho záujmu. K otázke určenia predmetu konania dovolateľka uviedla, že žalobca sa žalobou domáhal určenia neexistencie práva zodpovedajúcemu vecnému bremenu. Na základe nejasej zmeny žaloby súd prvej inštancie a aj odvolací súd de facto zmenili predmet sporu (bez zmeny označenia sporu a zmeny petitu) na „rozsah vecného bremena, t. j. posúdenie, či skutočne vzniklo v rozsahu vyplývajúcom z geometrického plánu č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 27. 01. 2020", pričom opätovne poukázala na bod 16. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu. O tejto zmene predmetu konania sa žalovaná dozvedela až z rozsudkov. Nemohla sa k nej teda ani vyjadriť, resp. napadnúť, že určenie toho, či je rozsah zamerania vecného bremena je správny alebo nie, žalobca nemá naliehavý právny záujem, pričom odkázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/218/2013. V otázke nedostatočného odôvodnenia, a to aj v kontexte odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolateľka poukázala na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 14/07.

4. K dovolaniu žalovanej sa vyjadril žalobca. Uviedol, že keďže ide o vlastnícke právo žalobcu k pozemku s parc.č. C-KN XXX/X, ako súkromné subjektívne právo žalobcu, bolo porušené, resp. ohrozené zápisom vecného bremena na ťarchu vlastníctva žalobcu. Podľa § 34 ods. 3 zákona č. 162/1995 Z. z. sa na vykonanie záznamu nevzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní. Podľa § 3 CSP teda právomoc katastra v tejto veci nemôže byť daná, pretože orgán katastra túto vec „neprejednáva a nerozhoduje", pretože na dané konanie sa nevzťahuje Správny poriadok. Poukázal na rozsudok najvyššieho súdu z 27. 09. 2001, sp. zn. 5Cdo/102/2001 označený ako R 82/2002. Uviedol, že k podobným záverom došiel najvyšší súd aj v judikáte R 8/2010, ktorý riešil právomoc civilného súdu ohľadne platnosti zmlúv o postúpení výkonu práv poľovníctva, ktoré podľa osobitného zákona skúma aj okresný úrad. Mal za to, že pri dovolateľkou citovaných rozhodnutiach však ide o iné prípady, kedy v osobitných zákonoch je upravené konanie, ktoré pokrýva právny vzťah, ktorého úpravy sa domáhal ten-ktorý žalobca, inak povedané, dovolateľka cituje prípady, kedy osobitné zákony zverovali právomoc správnomu orgánu konať o veci, ktorej sa domáhal žalobca na civilnom súde. Je nepravdivé tvrdenie dovolateľky, že by žalobca existenciu vecného bremena na nejakej časti svojho pozemku

nepopieral, teda, že by vecné bremeno bolo v konaní sčasti nesporné. Na postup orgánu katastra sa nevzťahuje Správny poriadok, orgán katastra o zázname nevydáva rozhodnutie. V danej veci s rovnakým predmetom (hmotnoprávne posúdenie predpokladov vzniku vecného bremena) teda neexistuje žiadne iné právoplatné rozhodnutie, ktoré by zakladalo procesnú prekážku právoplatne rozhodnutej veci. Uviedol, že z dovolania nie je zrejmé, akú konkrétnu právnu otázku žiada dovolateľka od dovolacieho súdu riešiť podľa § 421 ods. 1 CSP. Poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/150/2018, 1Cdo/17/2019, 2Cdo/229/2018. Na základe uvedeného navrhol, aby najvyšší súd dovolanie žalovanej odmietol a žalobcovi priznal nárok na plnú náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Z hľadiska ústavného aspektu je daná právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a určovať koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti.

8. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania (porov. napr. rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t. j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné.

9. Dovolanie je prípustné, ak jeho prípustnosť vyplýva z ustanovenia § 420 CSP alebo § 421 CSP. Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania treba dôsledne odlišovať od dôvodov, ktoré zakladajú opodstatnenosť dovolania. Opodstatnené (dôvodné) je také prípustné dovolanie, v ktorom je oprávnené uplatnený dovolací dôvod. Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V prípade dovolania prípustného podľa § 420 CSP je dovolacím dôvodom procesná vada zmatočnosti uvedená v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP), pri dovolaní, ktoré je prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP, je dovolacím dôvodom nesprávne právne posúdenie veci (§ 432 ods. 1 CSP).

10. Žalovaná vyvodzovala prípustnosť podaného dovolania v prvom rade z ustanovenia § 420 CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, [písm. a)], ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, [písm. d)], ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces [písm. f)].

Dovolanie podľa § 420 písm. a) CSP

11. V zmysle § 420 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov.

12. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

13. Špecifikom dovolania podaného podľa § 420 písm. a) CSP v prejednávanej veci bolo, že bolo založené na oboch zákonom ustanovených dovolacích dôvodoch - tzv. zmätočnosti aj nesprávnom právnom posúdení veci. V rámci nich boli zároveň uplatnené aj dva dôvody prípustnosti dovolania, jednak tvrdený nedostatok právomoci súdov a jednak námietka odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Oba dovolacie dôvody, ako aj dôvody prípustnosti dovolania, mali v tomto prípade charakter tzv. spojených nádob. Keďže namietané skutočnosti spolu súvisia a prelínajú sa, dovolací súd poskytol komplexnú odpoveď.

14. Vyvodzujúc prípustnosť podaného dovolania z citovaných ustanovení § 420 písm. a) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP mala žalovaná za to, že v danej veci súdy nižších inštancií rozhodli o otázke, ktorá nepatrí do právomoci súdov. Podľa dovolateľky argumentácia uvedená v bode 16. odôvodnenia odvolacieho rozsudku je v rozpore s právnou úpravou, pretože (i) nejde o spor týkajúci sa súkromnoprávneho vzťahu, ale o spor týkajúci sa verejnoprávneho vzťahu, (ii) ide o vec, ktorá patrí do právomoci orgánu katastra, (iii) civilné súdy „pod rúškom“ určovacej žaloby rozhodli o predmete, ktoré do ich právomoci nepatrí, (iv) civilné súdy nemajú právomoc posúdiť skutočnosť, kadiaľ vedie cesta.

15. Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania a na každej inštancii (§ 161 ods. 1 CSP).

16. Všeobecne sa právomoc súdu posudzuje ako oprávnenie určitého štátneho orgánu riešiť otázky, ktoré sú zákonom zverené do jeho kompetencie, pričom CSP vymedzuje právomoc súdov tak, že spory vyplývajúce z ohrozenia alebo porušenia subjektívnych práv prejednáva a rozhoduje nezávislý a nestranný súd, ak taká právomoc nie je zákonom zverená inému orgánu (čl. 1 CSP). Ustanovenie § 3 CSP určuje, že súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány. Súkromnoprávne vzťahy, z ktorých vychádzajú súkromnoprávne spory a iné veci, sú charakterizované najmä právnou rovnosťou a vôľovou autonómiou ich účastníkov. Ich postavenie je rovnocenné, čo znamená, že jeden z účastníkov súkromnoprávneho vzťahu nie je oprávnený jednostranne ukladať povinnosti druhému účastníkovi a ani sám autoritatívne vynucovať splnenie povinnosti druhého účastníka súkromnoprávneho vzťahu. Nad rámec súboru vzťahov uvedených v § 3 CSP súdy prejednávajú a rozhodujú aj iné veci, ktoré sa už nezakladajú priamo na práve súkromnom, ale len vtedy, ak to ustanovuje zákon - čo vyplýva z § 4 CSP.

17. Nedostatok právomoci súdov je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu konania (§ 161 ods. 2 CSP v spojení s § 9, resp. § 10 ods. 1 CSP).

18. Pri riešení, či vec patrí do právomoci súdov, je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobca vyvodzuje v konaní ním uplatňovaný nárok (t. j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke. Pre analýzu právneho vzťahu strán a posúdenie jeho povahy z hľadiska právomoci súdu na prejednanie a rozhodnutie o nároku, ktorý žalobca vyvodzuje z tohto právneho vzťahu, je rozhodujúce obsahové hľadisko, teda akú povahu majú práva a povinnosti strán tvoriace obsah právneho vzťahu.

19. Odvolací súd na námietku žalovanej o nedostatku právomoci súdu uviedol : „...táto námietka je nedôvodná. V prejednávanej veci žalovaný požiadal orgán katastra o zápis vecného bremena, v žiadosti označil stavbu predmetnej miestnej komunikácie v jeho vlastníctve a doložil vymenované listiny, vrátane geometrického plánu, z ktorého mal konkrétny rozsah vecného bremena vyplývať. Orgán katastra posúdil predložené dokumenty v rozsahu danom mu procesnými normami a právo zodpovedajúce vecnému bremenu do katastra zapísal záznamom. Predmetom sporu bol však rozsah vecného bremena, t.j. posúdenie, či skutočne vzniklo v rozsahu vyplývajúcom z geometrického plánu č. XXXXXXXX-XX/XXXX zo dňa 27. 01. 2020, pričom na posúdenie tejto otázky bolo nevyhnutné vykonať dokazovanie, ktoré orgán katastra v konaní o zázname s poukazom na procesnú úpravu § 34 ods. 3 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov vykonávať nemôže. Ako správne uviedol súd prvej inštancie, žalobca musí mať účinný prostriedok ochrany svojho ohrozeného, resp. porušeného subjektívneho práva, pokiaľ spochybňuje existenciu a rozsah vecného bremena. Správne vyhodnotil, že orgánom oprávneným a povinným poskytnúť takúto ochranu práv je v okolnostiach prejednávanej veci všeobecný súd, a to s poukazom na čl. 1 základných princípov CSP, podľa ktorého spory vyplývajúce z ohrozenia alebo porušenia subjektívnych práv prejednáva a rozhoduje nezávislý a

neustranný súd, ak taká právomoc nie je zákonom zverená inému orgánu, pričom prihliadol aj na závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Sžrk/20/2018 zo dňa 22. 10. 2019, ktorý tiež uviedol „ak by sťažovatelia alebo ostatní spoluvlastníci dotknutí zapísaným vecným bremenom boli toho názoru, že právo zodpovedajúce vecnému bremenu celkom alebo z časti k ich pozemkom nevzniklo, nič im nebráni obrátiť sa so žalobou na príslušný civilný súd". Odvolací súd dodáva, že ide o súkromnoprávny spor, ktorého podstatou je obmedzenie vlastníckeho práva žalobcu vecným bremenom bez ohľadu na to, že vzniklo zo zákona, teda ide o spor týkajúci sa súkromnoprávneho vzťahu, na ktorého prejednanie nie je určený iný orgán (§ 3 CSP)." [bod 16. odôvodnenia odvolacieho rozsudku].

20. Dovolateľka namietala, že predmetný spor má verejnoprávnu povahu, a preto nepatrí do právomoci civilných súdov. Dovolací súd túto námietku nepovažuje za dôvodnú.

20.1. Podľa § 3 CSP súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich zákon nezveruje inému orgánu. Rozhodujúce je materiálne hľadisko právneho vzťahu, teda povaha práv a povinností jeho účastníkov a ich vzájomné postavenie. Tento prístup je ustálený prijímaný v judikatúre najvyššieho súdu, napríklad v rozhodnutí sp. zn. 1KO/24/2020 zo dňa 25. novembra 2020, podľa ktorého „súkromnoprávny rámec sporu v zmysle § 3 CSP prejednávajú a rozhodujú civilné súdy". Rovnako v rozhodnutí sp. zn. 1KO/18/2018 zo dňa 03. októbra 2018 najvyšší súd výslovne konštatoval, že spor týkajúci sa vecného bremena predstavuje „nepochybné súkromnoprávny spor, ktorý prejednávajú a rozhodujú súdy v civilnom sporovom konaní". Z uvedeného vyplýva, že ani skutočnosť, že vecné bremeno vzniklo zo zákona, nemení súkromnoprávnu povahu sporu o jeho existenciu alebo rozsah.

20.2. Rozhodujúcim kritériom pre posúdenie povahy právneho vzťahu je postavenie jeho strán a charakter práv a povinností, ktoré sú jeho obsahom. V prejednávanej veci ide o spor medzi subjektmi v rovnom postavení, ktorého jadrom je posúdenie, či a v akom rozsahu došlo k obmedzeniu vlastníckeho práva žalobcu vecným bremenom. Žiadna zo strán sporu nevystupuje ako nositeľ verejnej moci oprávnený autoritatívne rozhodovať o právach a povinnostiach druhej strany sporu. Samotná skutočnosť, že vecné bremeno vzniklo zo zákona, nemení súkromnoprávnu povahu tohto vzťahu, keďže vecné bremená predstavujú klasický inštitút súkromného práva a ich existencia a rozsah sa vždy dotýkajú vlastníckeho práva ako základného subjektívneho práva súkromnej povahy. Judikatúra najvyššieho súdu vychádza z toho, že spory o existenciu či rozsah vecných bremien sú súkromnoprávnymi spormi, ktoré patria do právomoci civilných súdov.

21. Žalovaná ďalej tvrdí, že rozhodovanie o predmetnej otázke patrí do právomoci orgánu katastra. Tento argument je v rozpore s právnou úpravou aj judikatúrou.

21.1. Orgán katastra je oprávnený rozhodovať len v rozsahu zverenom katastrálnym zákonom a v konaní o zápise práv k nehnuteľnostiam nevykonáva dokazovanie smerujúce k riešeniu sporov o hmotné právo. Najvyšší správny súd SR v rozhodnutí sp. zn. 8Sžr/1/2021 zo dňa 29. novembra 2022 výslovne uviedol, že „správny orgán v tomto konaní nemôže spochybníť vlastnícke právo vyplývajúce z údajov na aktuálnych listoch vlastníctva, keďže žiadnym právnym predpisom nebola orgánu katastra zverená právomoc rozhodovať spor o vlastníctvo". Tento záver sa primerane vzťahuje aj na spory o existenciu a rozsah vecných práv.

21.2. Dovolací súd zastáva názor, že ak by bol spor o rozsah vecného bremena vylúčený z právomoci civilných súdov, vznikla by neprípustná kompetenčná medzera, v dôsledku ktorej by dotknutá strana nemala k dispozícii účinný prostriedok ochrany svojho subjektívneho práva.

22. Žalovaná namietala, že civilné súdy rozhodovali o otázke, ktorá im nepatrí, „pod rúškom" určovacej žaloby.

22.1. Dovolací súd zdôrazňuje, že určovacia žaloba je legitímnym procesným nástrojom ochrany subjektívnych práv v prípade sporu o existenciu alebo rozsah práva. Ustálená judikatúra najvyššieho súdu dlhodobo vychádza z toho, že určovacia žaloba je prípustná vtedy, ak odstránenie právnej neistoty nemožno dosiahnuť iným prostriedkom ochrany (porov. napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/146/2016). V prejednávanej veci konajúce súdy správne konštatovali, že určovacia žaloba predstavuje jediný efektívny prostriedok, ktorým sa žalobca mohol domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva.

23. Žalovaná v dovolaní uvádza, že civilné súdy nemajú právomoc posúdiť, kadiaľ vedie cesta, resp. aký je rozsah a polohové vymedzenie práva zodpovedajúceho vecnému bremenom. Dovolací súd považuje

tento argument za nedôvodný, keďže vychádza zo zámeny otázky právomoci súdu s otázkou vecného rozhodovania o uplatnenom nároku.

23.1. Podľa názoru dovolacieho súdu určenie obsahu a rozsahu vecného bremena je neoddeliteľnou súčasťou rozhodovania o samotnom práve, a to aj v prípadoch, keď vecné bremeno vzniká zo zákona. Ak je medzi stranami sporné, či právo zodpovedajúce vecnému bremenu vzniklo a v akom rozsahu, ide o hmotnoprávnu otázku, ktorú je oprávnený riešiť výlučne civilný súd v sporovom konaní. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 1Sžrk/20/2018 zo dňa 22. októbra 2019 výslovne uviedol, že ak osoby dotknuté zapísaným vecným bremenom namietajú jeho existenciu alebo rozsah, nič im nebráni obrátiť sa so žalobou na príslušný civilný súd. Z uvedeného vyplýva, že civilný súd je oprávnený posudzovať aj tie skutkové okolnosti, ktoré sú rozhodujúce pre vymedzenie obsahu a rozsahu vecného bremena. Otázka, kadiaľ právo cesty vedie, je pritom skutkovou otázkou, ktorá sa rieši v rámci dokazovania a následného právneho posúdenia veci. Jej riešenie nepredstavuje rozhodovanie o otázke zverenej inému orgánu verejnej moci, ale tvorí integrálnu súčasť posúdenia súkromnoprávneho nároku na ochranu vlastníckeho práva.

24. Dovolací súd uzatvára, že keďže ide o spor súkromnoprávnej povahy, ktorého prejednanie a rozhodnutie zákon nezveruje inému orgánu, dovolací súd dospel k záveru, že dovolací dôvod podľa § 420 písm. a) v spojení s § 421 os. 1 písm. a) CSP nebol naplnený a námietka nedostatku právomoci súdov je neopodstatnená.

Dovolanie podľa § 420 písm. d) CSP

25. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. d) CSP podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie. S poukazom na ust. § 230 CSP namietala, že v danom prípade o tom, či existuje vecné bremeno už rozhodoval príslušný orgán katastra, ktorý záznamom vykonal zápis vecného bremena, pričom záznam je opatrenie, ktoré je spôsobilým predmetom prieskumu správneho súdnictva. t. j. má rovnaké účinky ako právoplatné rozhodnutie.

26. Dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok je vo vzťahu k odvolaniu ako riadnemu opravnému prostriedku subsidiárny nielen z procesného hľadiska, teda že dovolanie možno podať len proti rozhodnutiu vydanému v odvolacom konaní (čo znamená, že odvolacie konanie predchádza dovolaciemu konaniu), ale aj z obsahového hľadiska, ktoré zohľadňuje skutočnosť, že dovolateľ môže v mimoriadnom opravnom prostriedku (úspešne) argumentovať len takými dôvodmi, ktoré namietal už v rámci riadneho opravného prostriedku a ktoré boli na základe jeho odvolacej argumentácie meritórne posudzované odvolacím súdom. V prípade, že takéto námietky v odvolacom konaní neuplatnil, hoci tak urobiť mohol a mal, tieto námietky ex post nemôžu byť spôsobilé založiť prípustnosť dovolania.

26.1. V tomto prípade ide totiž o kontradiktórne sporové konanie, v ktorom platí zásada, že práva patria bdelym (vigilantibus iura scripta sunt). Ak potom dovolateľ uvedenú námietku resp. otázku vypočutia svedka S. zakladajúcu prípustnosť a dôvodnosť dovolania neuplatnil v odvolacom konaní v rámci ochrany svojich práv, nemôže ju dovolací súd posudzovať pre nedostatok svojej právomoci (§ 419 CSP a contrario), lebo inak by fakticky preskúmaval rozsudok súdu prvej inštancie namiesto odvolacieho súdu.

26.2. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, nie „ďalšie odvolanie“. Dovolací súd tak nesmie byť vnímaný ako ďalší „odvolací súd“, resp. súd, ktorý by mohol a mal posúdiť všetko, čím sa zaoberali súdy oboch inštancií; nemôže preto posudzovať všetky otázky, ktoré pred ním riešili tieto súdy (inak by sa stieral rozdiel medzi prvoinštančným odvolacím a dovolacím konaním).

27. Žalovaná mala možnosť namietat vyššie uvedenú vadu prvoinštančného konania a rozhodovania v rámci podaného odvolania, ale keď tak neurobila, hoci tak urobiť mohla a mala, nemohla sa namietaná vada stať predmetom dovolacieho prieskumu rozhodnutia odvolacieho súdu (princíp subsidiarity).

28. Z uvedených dôvodov nemožno považovať dovolanie žalovanej za prípustné podľa § 420 písm. d) CSP.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

29. Žalovaná prípustnosť podaného dovolania vyvodzovala aj z ustanovenia § 420 písm. f) CSP tvrdiac, že jej odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

30. Dovolací súd už konštantne uvádza, že hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej intenzite, že došlo až k porušeniu práva na spravodlivý proces.

31. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a súčasne dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces.

31.1. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie.

31.2. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

32. Žalovaná namieta porušenie práva na spravodlivý proces, ktoré malo spočívať v tom, že (i) na pojednávaní dňa 02. decembra 2021 došlo k zmene žaloby, (ii) konajúce súdy pod inštitút „neexistencie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu“ nesprávne podriadili rozhodovanie o chybné vyhotovenom geometrickom pláne týkajúcom sa vecného bremena, (iii) konajúce súdy v rozpore so zákonom preniesli dôkazné bremeno zo žalobcu na žalovanú, (iv) došlo k nesprávnej aplikácii sudcovskej koncentrácie konania a (v) konajúce súdy neprihľadli na dôkazy predložené žalovanou.

33. Žalovaná poukazuje, že prvoinštančný súd na pojednávaní konanom 02. decembra 2021 vyhlásil uznesenie, ktorým pripustil „zmenu žaloby v zmysle vyjadrenia žalobcu zo dňa 21. 08. 2020, ktorým sa dopĺňajú rozhodujúce skutkové tvrdenia uvedené v žalobe.“ Uvedenou zmenou žaloby došlo k porušeniu práva žalovanej na spravodlivý proces, pretože súd zmenil žalobu bez návrhu žalobcu a zmenil ju nejasným spôsobom, v dôsledku čoho žalovaná nevedela čo je predmetom konania, teda bola jej odobratá možnosť vyjadriť sa k veci, pričom žalovaná sa dozvedela čo je predmetom konania až z odôvodnenia odvolacieho rozsudku. Žalovaná poukázala na priebeh pojednávania 02. decembra 2021, konkrétne na vyjadrenie právneho zástupcu žalobcu a následne na vyjadrenie právnej zástupkyne žalovanej, ktorá uviedla, že ak žalobca vzhľadom na jeho vyjadrenie z 21. augusta 2020 sa mieni domáhať neexistencie len časti vecného bremena, tak mal by navrhnúť zmenu žaloby. Následne súd prijal už citované uznesenie o zmene žaloby, pričom žalovanej nebolo jasné, aké „rozhodujúce skutkové tvrdenia žalobcu“ mal súd na mysli a to vzhľadom na obsah vyjadrenia žalobcu z 21. augusta 2020, v ktorom sa nachádzalo množstvo skutočností. Žalovaná je názoru, že zmena žaloby sa mala týkať bodu b) vyjadrenia žalobcu z 21. augusta 2020. V takomto prípade však bolo potrebné pristúpiť aj k zmene petitu žaloby, k čomu však nedošlo. Zmenu žaloby hodnotí žalovaná ako zmätočnú a nezákonnú. Žalovaná sa preto v konaní nemohla adekvátne vyjadriť a brániť. Zároveň uvádza, že aj výrok rozhodnutia nezodpovedá odôvodneniu, ak vo výroku je uvedené, že právo zodpovedajúceho vecnému bremenu neexistuje v rozsahu dielu č. 1 o výmere 46 m², pričom diel č. 1 tvorí celé vecné bremeno, a v odôvodnení rozhodnutí súdov je uvedené „zameranie vecného bremena v rozsahu dielu č. 1 nezodpovedá skutočnému rozsahu vecného bremena“.

33.1. Odvolací súd k uvedenej námietke žalovanej uviedol: „Žalovaný tiež neodôvodnene namietal, že súd prvej inštancie nesprávne procesne postupoval, keď pripustil zmenu žaloby a znemožnil tak žalovanému uskutočniť jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Zo súdneho spisu vyplýva, že súd prvej inštancie pripustil zmenu žaloby dňa 02. 12. 2021 na pojednávaní v zmysle vyjadrenia žalobcu zo dňa 21. 08. 2020, na ktoré práve žalovaný reagoval

podaním zo dňa 07. 10. 2020 s tým, že upozornil na to, že žalobca zmenil rozhodné skutočnosti, na ktorých bola žaloba založená, keď sa domáha neexistencie časti vecného bremena. Na pojednávaní pred rozhodnutím súdu žalovaný okrem iného argumentoval, že by bolo v tejto súvislosti potrebné požiadať o zmenu žaloby. Následne súd prvej inštancie pripustil zmenu žaloby v zmysle § 140 ods. 2 CSP, podľa ktorého zmenou žaloby je i podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdých v žalobe. Súd prvej inštancie v rámci výroku rozhodnutia o zmene žaloby odkázal na podanie žalobcu zo dňa 21. 08. 2020, ktoré bolo žalovanému doručené a mal možnosť sa s ním oboznámiť. Žalovaný preto v odvolaní neopodstatnene tvrdil, že nevedel, aká zmena bola pripustená a dozvedel sa tak až v rozsudku. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje aj na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Obdo/4/2021 zo dňa 28. 04. 2022, ktorý uviedol: „na rozdiel od kvalitatívnej alebo kvantitatívnej zmeny návrhu, podstatnou zmenou alebo doplnením rozhodujúcich skutočností, nedochádza k zmene žalobného petitu. Preto vyhodnotenie zásahu, doplnenia, upresnenia žalovaného nároku alebo skutočností uplatnených žalobcom v podanej žalobe podlieha hodnotiacemu úsudku konajúceho súdu, ktorý sa odvíja od žalobcom predloženého skutkového základu.“ (bod 25. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

34. Podľa § 140 ods. 2 CSP zmenou žaloby je aj podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdých v žalobe.

35. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že súd môže doplniť alebo upraviť rozhodujúce skutkové tvrdenia žaloby tak, aby mohol správne a úplne posúdiť žalobný nárok, pričom tým nie sú dotknuté práva druhej strany, ak jej je umožnené sa k zmene vyjadriť. Judikatúra výslovne rieši situácie, keď súd rozhodne o zmene žaloby podľa § 140 ods. 2 CSP a protistrana namieta porušenie práva na spravodlivý proces. Z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/191/2021 vyplýva povinnosť odvolacieho súdu preskúmať vecnú správnosť uznesenia o (ne)pripustení zmeny z hľadiska procesných väd podľa § 365 ods. 1 CSP. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/305/2020 potvrdzuje, že bez rozhodnutia o zmene žaloby súd nemôže pokračovať v konaní, čo slúži na ochranu procesných práv strán. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/152/2018 priamo deklaruje, že porušenie práva na spravodlivý proces nastáva, ak protistrane nebolo riadne doručené uznesenie o pripustení zmeny žaloby. Z hľadiska vecnej kvalifikácie „zmeny žaloby“ pri doplnení rozhodujúcich skutočností dopĺňajú rámec kritériá vyslovené v rozhodnutí sp. zn. 2Obdo/4/2021, ktoré rozlišujú medzi podstatnou zmenou skutkových tvrdení a iba zmenou právneho dôvodu bez zmeny skutkového stavu. Tieto východiská ukazujú, že posúdenie porušenia práva na spravodlivý proces pri rozhodnutí o zmene žaloby závisí predovšetkým od zachovania procesných garancií, najmä doručenia rozhodnutia a možnosti protistrany vyjadriť sa, pričom odvolací súd je povinný takýto postup podrobiť preskúmaniu.

35.1. Zo skutkových zistení vyplýva, že žalobca dňa 21. augusta 2020 predložil vyjadrenie, ktorým doplnil rozhodujúce skutkové tvrdenia žaloby. Žalovaná reagovala podaním zo 07. októbra 2020, v ktorom upozornila, že žalobca zmenil rozhodujúce skutočnosti a na pojednávaní 02. decembra 2021 uviedla, že by mala byť podaná zmena žaloby. Prvoinštančný súd na základe § 140 ods. 2 CSP pripustil zmenu žaloby a vo výroku rozhodnutia odkázal na vyjadrenie žalobcu zo 21. augusta 2020, ktoré bolo žalovanej doručené a s ktorým sa mohla oboznámiť. Odvolací súd k tejto námietke uviedol, že žalovaná neodôvodnene tvrdila, že súd prvej inštancie nesprávne postupoval a že nevedela, aká zmena bola pripustená. Odvolací súd konštatoval, že žalovaná mala možnosť sa vyjadriť k podaniu žalobcu a nebolo jej odňaté právo na procesnú obranu. Zároveň odvolací súd poukázal na judikatúru najvyššieho súdu, podľa ktorej podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutkových tvrdení neznamená zmenu žalobného petitu a hodnotenie zásahu súdu je záležitosťou hodnotiaceho úsudku konajúceho súdu.

35.2. Dovolací súd konštatuje, že prvoinštančný súd konal v súlade so zákonom, keď pripustil zmenu žaloby dopĺňajúcu rozhodujúce skutkové tvrdenia žaloby. Žalovaná bola oboznámená s vyjadrením žalobcu a mala dostatočný priestor na vyjadrenie sa a uplatnenie svojich procesných práv. Nešlo o zmenu žalobného petitu ani o odňatie práva žalovanej sa vyjadriť, a preto právo na spravodlivý proces nebolo porušené.

35.3. Na základe uvedeného dovolací súd uzatvára, že námietka žalovanej týkajúca sa zmeny žaloby podľa § 140 ods. 2 CSP a údajného porušenia práva na spravodlivý proces je neopodstatnená. Prvoinštančný súd konal zákonne, žalovaná nebola pripravená o možnosť brániť sa a výsledok konania nebol ovplyvnený nesprávnym procesným postupom súdu.

35.4. Žalovaná v rámci tejto námietky zároveň uvádza, že výrok rozhodnutia nezodpovedá odôvodneniu, keďže vo výroku je uvedené, že právo zodpovedajúce vecnému bremenu neexistuje v rozsahu dielu č. 1 o výmere 46 m², pričom diel č. 1 tvorí celé vecné bremeno, zatiaľ čo v odôvodnení rozhodnutia súdov

je uvedené, že „zameranie vecného bremena v rozsahu dielu č. 1 nezodpovedá skutočnému rozsahu vecného bremena“. Dovolací súd však poznamenáva, že táto námietka nebola predmetom odvolania a odvolací súd sa k nej preto ani nemohol vyjadriť, pretože účel odvolacieho konania je limitovaný otázkami, ktoré boli riadne napadnuté odvolaním. Z toho vyplýva, že námietka týkajúca sa údajného nesúladu výroku a odôvodnenia nemôže byť posudzovaná v dovolacom konaní ako samostatný dôvod dovolania, keďže nedošlo k jej prejednaniu v predchádzajúcej inštancii.

36. Porušenie práva na spravodlivý proces žalovaná videla aj v tom, že konajúce súdy pod inštitút „neexistencie práva zodpovedajúcemu vecnému bremenu“ podriadili rozhodovanie o nesprávne vyhotovenom geometrickom pláne týkajúcom sa vecného bremena. Z výroku rozsudku prvoinštančného súdu vyplýva, že vecné bremeno neexistuje v rozsahu dielu č. 1 vyznačenom v geometrickom pláne, pričom z odôvodnenia - bodu 18. odvolacieho rozsudku vyplýva, že mali na mysli nie neexistenciu vecného bremena, ale nesprávne zameranie vecného bremena.

36.1. Dovolací súd prezentuje, že námietka smeruje k materiálnemu právnemu posúdeniu nároku žalobcu, ktoré zahŕňa hodnotenie skutkových zistení, vrátane geometrického plánu a ich právnu kvalifikáciu. Žalovaná uvedeným prezentuje skôr ako nesúhlas s meritom veci, než aby išlo o nedodržanie procesných práv. Takáto dovolacia argumentácia ale nemôže viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože realizácia procesných oprávnení sa strane neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012 a 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/170/2014). Z hľadiska dovolacieho súdu je preto potrebné konštatovať, že námietka žalovanej nemôže byť považovaná za porušenie práva na spravodlivý proces, keďže sa týka vecného posúdenia skutkového stavu a právnej kvalifikácie nároku. Dovolací súd zdôrazňuje, že prípustnosť a dôvodnosť dovolania sa v danom kontexte hodnotí predovšetkým z hľadiska porušenia procesných práv, nie nesúhlasu s právnou kvalifikáciou a právnym posúdením, a preto táto námietka z hľadiska § 420 písm. f) CSP je neopodstatnená.

37. Ďalšia námietka súvisí s dokazovaním, žalovaná prezentuje, že konajúce súdy v rozpore so zákonom „preniesli dôkazné bremeno zo žalobu“ na žalovanú, čím boli porušené práva žalovanej v takej miere, že predstavujú porušenie práva na spravodlivý proces. Podľa žalovanej mal žalobca preukázať, v ktorej časti vecného bremena neexistuje, a súdy jeho povinnosť preniesli na žalovanú.

37.1. Dovolací súd konštatuje, že žalovaná nesprávne interpretuje pravidlá dôkazného bremena a povahu tzv. negatívnych tvrdení v civilnom sporovom konaní. V prípadoch, kde sa žalobca domáha určenia neexistencie vecného bremena, ide o tvrdenie negatívneho stavu - teda o skutočnosť, ktorá má trvajúci charakter a ktorá sa podľa ustálenej judikatúry spravidla nepreukazuje. Z tohto dôvodu nemožno spravodlivo požadovať, aby žalobca sám „preukázal reálnu neexistenciu“ práva, na ktoré poukazuje, pričom na žalovanej strane, ktorá tvrdí existenciu práva, leží dôkazné bremeno jeho existencie (pozri rozhodnutia sp. zn. 6MCdo/17/2010 z 28. marca 2012, sp. zn. 6Cdo/81/2010 z 31. mája 2010, sp. zn. 7Cdo/214/2014 z 28. apríla 2015). Takéto rozdelenie dôkazného bremena nie je „prenesením“ zodpovednosti v rozpore s právom na spravodlivý proces, ale logickým dôsledkom povahy negatívneho tvrdenia, ktoré je jadrom civilného sporového konania. Zároveň platí, že dôkazné bremeno stíha stranu len v rozsahu, v akom ide o skutočnosti odôvodňujúce meritórny nárok. Možno preto konštatovať, že v sporoch o neexistenciu práva, akým je vecné bremeno, je na žalovanej strane, ktorá tvrdí existenciu práva, aby predložila dôkazy o jeho existencii. Na žalobcovi nebolo spravodlivo požadované, aby dokazoval, že vecné bremeno „neexistuje“ v presne určenej časti, čo je v súlade so zásadami negatívnej dôkaznej teórie.

37.2. Z uvedeného vyplýva, že postup súdov pri posudzovaní dôkazného bremena bol zákonný a primeraný. Dôkazné bremeno bolo logicky rozdelené v súlade s povahou tvrdení strán sporu a konajúce súdy nezákonne neuložili žalovanej povinnosť dokazovať tvrdenia druhej strany v rozpore so zákonom.

38. Žalovaná namieta porušenie práva na spravodlivý proces tým, že konajúce súdy uplatnili sudcovskú koncentráciu konania len voči nej a nesprávnym spôsobom. Prvoinštančný súd neprihliadol na predložený dôkaz o nesúhlase žalovanej s hranicou medzi parcelami s odôvodnením, že ho mala k dispozícii už dva roky. Žalovaná však nemala dôvod predpokladať, že súd bude vychádzať z nesprávneho záveru, a na pojednávaní dňa 09. septembra 2022 tento dôkaz predložila. Žalovaná poukazuje, že odmietnutie dôkazu v takomto prípade porušilo princíp kontradiktórnosti a rovnosti zbraní. Takýto postup súdu, ktorý vychádzal z nesprávne zisteného skutkového stavu, porušil jej práva na spravodlivé procesné konanie podľa čl. 6 ods. 1 CSP.

38.1. Odvolací súd k uvedenej námietke žalovanej konštatoval, že postup súdu prvej inštancie pri aplikácii sudcovskej koncentrácie konania podľa § 153 ods. 2 CSP bol v súlade s právnymi pravidlami a princípmi CSP. Zdôraznil, že účelom koncentrácie je predísť zdržiavaniu konania neskoro predkladanými procesnými úkonmi a zabezpečiť efektívny priebeh pojednávania. Včasnosť predloženia dôkazov posudzuje súd podľa okolností konkrétneho prípadu, pričom má diskrečnú právomoc rozhodnúť, či omeškanie ospravedlní alebo prijme procesnú sankciu (napr. neprihliadnutie k dôkazu). V danom prípade súd neospravedlnil predloženie dokumentu „Súpis nehnuteľností k vyšetř. náčrtu č. 3“, pretože žalovaná ho mala k dispozícii už dva roky a zároveň bol oboznámený s listom orgánu katastra z 04. 08. 2020. Odvolací súd preto konštatoval, že prvostupňový súd dostatočne odôvodnil svoj postup pri aplikácii koncentrácie konania a že tento postup bol v súlade s § 153 CSP (porovnaj bod 24. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

39. Námietka žalovanej sa týka aplikácie inštitútu sudcovskej koncentrácie konania, upraveného v § 153 CSP. Podľa tohto ustanovenia má súd právo a povinnosť zohľadniť včasnosť predloženia procesných úkonov, pričom účelom koncentrácie je predísť situáciám, keď by strany neskoro predkladanými tvrdeniami alebo dôkazmi zbytočne zdržovali konanie a narušali priebeh pojednávania. Koncentrácia umožňuje súdu neprijat' neskoro predložené podania alebo dôkazy, ak by ich prijatie znamenalo zmarenie účelu pojednávania, nutnosť opätovného vytýčenia pojednávania alebo iné narušenie efektívneho priebehu konania. Zákon pritom ponecháva súdu diskrečnú právomoc, aby posúdil, či oneskorenie ospravedlní na základe objektívnych kritérií (napr. zložitosť sporu, právna náročnosť) alebo subjektívnych kritérií (napr. schopnosť účastníka rozpoznať potrebu tvrdiť určité skutočnosti). V prípade, že súd oneskorenie ospravedlní, môže k dôkazu pristúpiť, inak sa k nemu neprihliada a procesný úkon nezískava účinky. Takto definovaná koncentrácia je nástrojom ochrany efektivity konania a nie prostriedkom diskriminácie účastníkov, pričom základné práva strán na vyjadrenie a procesnú obranu zostávajú zachované, ak sú splnené podmienky primeranosti a včasného upozornenia.

39.1. Pri vyhodnotení tejto námietky je potrebné zdôrazniť, že diskrečná právomoc súdu podľa § 153 CSP zahŕňa právo hodnotiť, či je oneskorené predloženie dôkazu ospravedlniteľné. V danom prípade súd konštatoval, že dokument predložený žalovanou bol k dispozícii dlhšie obdobie a žalovaná mala možnosť s ním vopred pracovať, čím bolo možné oneskorenie považovať za neospravedlniteľné. Z pohľadu práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 CSP) a princípu rovnosti zbraní je rozhodujúce, či postup súdu subjektívne diskriminoval žalovanú alebo odňal jej možnosti procesnej obrany. V tomto prípade odvolací súd konštatoval, že koncentrácia konania bola uplatnená v súlade s CSP a jej účelom bolo zabezpečiť efektívny priebeh pojednávania, pričom žalovaná mala dostatočnú príležitosť vyjadriť sa k neskoro predloženým podkladom. Nemožno preto konštatovať, že by došlo k automatickému porušeniu práva na spravodlivý proces, keďže súdom určená diskrecia je pri uplatnení § 153 CSP legitímnym nástrojom riadenia konania.

39.2. Na základe uvedeného možno dospieť k záveru, že žalovaná síce poukazuje na možnú nerovnosť medzi stranami a sťažuje sa na neprijatie svojho dôkazu, avšak postup súdov pri aplikácii sudcovskej koncentrácie konania bol v súlade so zákonom, primeraný a nezakladá dôvodnosť dovolacej námietky podľa § 420 písm. f) CSP. Diskrečný priestor súdu pri hodnotení včasnosti predloženia dôkazu a prijatia procesného úkonu bol riadne využitý. Uplatnením diskrečného práva súdu vzhľadom na okolnosti danej veci aj s prihliadnutím na dané štádium konania, nedošlo k porušeniu zásady rovnosti strán sporu v neprospech žalovanej. Taktiež dovolací súd uvádza, že konajúce súdy si riadne splnili aj svoju povinnosť uviesť v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej prečo z dôvodu aplikácie sudcovskej koncentrácie konania neprihliadli na žalovanou uplatnený prostriedok procesnej obrany.

40. Žalovaná namieta, že konajúce súdy nebrali do úvahy predložené dôkazy, ktoré preukazovali rozhodujúce skutkové okolnosti týkajúce sa užívania sporného pozemku ako cesty a údržby cesty. Ide najmä o čestné prehlásenia R. V. a M. V., ktoré sú kľúčové pre určenie existencie vecného bremena. Súd ich ignorovaním nesprávne určil skutkový stav. Nezhľadnenie týchto dôkazov predstavuje procesnú vadu, ktorá mohla ovplyvniť rozhodnutie o existencii vecného bremena, a preto je táto námietka relevantná pre dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP.

40.1. Odvolací súd námietku žalovanej, že súd prvej inštancie nevykonal dôkazy - konkrétne čestné vyhlásenia M. V. a R. V. - považoval za neopodstatnenú (bod 22. odôvodnenia napadnutého rozsudku). Podľa súdu prvej inštancie boli tieto listiny súčasťou spisu a ich odpis bol protistrane doručený v priebehu konania, pričom obsah nebol spochybnený. Zároveň podľa dovolacieho súdu vzhľadom na výsledok hodnotenia týchto dôkazov, potom nebolo nevyhnutné, aby súd texty listín v rozsudku opísal alebo analyzoval každú listinu samostatne. Hodnotenie dôkazov spočíva v zhrnutí zistení, ktoré súd z dôkazov

vyvodil, a súd prvej inštancie tieto zistenia posúdil v súhrne a odôvodnil ich bezvýznamnosť vzhľadom na rozhodnutie.

40.2. Z hľadiska práva na spravodlivý proces je rozhodujúce, že žalovaná mala možnosť zoznámiť sa s listinami a ich obsah mohla spochybníť alebo predložiť iné dôkazy. Z vyššie uvedeného vyplýva, že súd prvej inštancie postupoval v súlade s procesnými pravidlami, zachoval kontradiktórnosť konania a rovnosť strán a nedošlo k nepriaznivému procesnému obmedzeniu žalovanej.

40.3. Dovolací súd považuje námietku za neopodstatnenú. Nevykonanie alebo nezdôraznenie jednotlivých listín v rozsudku neznamená z vyššie uvedených dôvodov porušenie práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, pričom odvolací súd sa s námietkou dostatočne vysporiadal.

41. Dovolací súd nezistil porušenie práva dovolateľky na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

42. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

43. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

44. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 421 CSP v spojení s § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

45. Dovolací súd vo vzťahu k označenému dovolaciemu dôvodu zdôrazňuje, že ustanovenie § 432 ods. 2 CSP uvádza spôsob, ako má dovolateľ dovolací dôvod podľa tohto ustanovenia vymedziť. Uvedené ustanovenie je nutné vykladať v súvislosti s § 421 ods. 1 CSP zakladajúcim prípustnosť dovolania v prípade nesprávneho právneho posúdenia veci, čo znamená, že dovolateľ je povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd buď odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, alebo ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

46. Pre korektné vymedzenie dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení je nutné, aby dovolateľ uviedol právne posúdenie (právny názor), ktoré pokladá za nesprávne, a súčasne vymedzil, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Inými slovami je dovolateľ povinný v prvom rade vymedziť otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu (čoho sa týkalo nesprávne právne posúdenie), a za druhé musí dať odpoveď na túto otázku, ktorú považuje za správnu (teda uviesť, ako ju mal odvolací súd správne posúdiť).

47. Dovolací súd je viazaný dôvodmi dovolania, tak ako ich uviedol dovolateľ. Naznačená viazanosť má dve roviny. V prvom rade negatívnu, t. j. že nemôže ex offio posudzovať sám tie vady, ktoré dovolateľ neuviedol. V druhom rade pozitívnu, t. j. že sa dovolací súd musí vysporiadať a zaoberať so všetkými vymedzenými dôvodmi.

48. Zákonným limitom na posudzovanie obsahu podaného dovolania je § 440 CSP, podľa ktorého dovolací súd je viazaný dovolacími dôvodmi. Tento postup súvisí s dôsledným zachovávaním dispozičného princípu a princípu právnej istoty, ako aj procesnej zodpovednosti strán za ochranu ich práv. Odstraňovanie nedostatkov rozhodnutia a konania jemu predchádzajúceho prostredníctvom opravných prostriedkov je v dispozícii strán konania (Števíček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová,

S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck. 2022. s. 1616 - 1620.).

49. Viazanosť dovolacími dôvodmi znamená, že dovolací súd môže skúmať dovolacie dôvody len v rozsahu, v akom boli vymedzené, je teda viazaný tým, čo dovolateľ považuje za nesprávne (II. ÚS 277/2021). Ústavný súd pri preskúvaní rozhodnutí dovolacieho súdu z pohľadu posudzovania obsahu dovolania vyslovil, že úlohou najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho je pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi - jeho textu ako celku (I. ÚS 336/2019, I. ÚS 115/2020, IV. ÚS 15/2021, IV. ÚS 253/2024), ale na druhej strane nemožno dotvárať vec na úkor procesnej protistrany (III. ÚS 278/2022). Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc (III. ÚS 580/2021, III. ÚS 198/2022). Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky. Proti nadmernému formalizmu pri posudzovaní procesných úkonov účastníkov civilného konania sa ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti vymedzuje (II. ÚS 135/04, III. ÚS 564/2021). V tejto myšlienkovvej línii konštatuje, že procesný predpis (Civilný sporový poriadok) nevyžaduje, aby dovolací dôvod bol označený aj konkrétnym číslom paragrafu (§ 420, resp. § 421). Naopak, z § 431 ods. 2 a § 432 ods. 2 CSP vyplýva spôsob, akým je potrebné konkrétny dovolací dôvod vymedziť.

50. Uplatnenie dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, predpokladá vymedzenie, v čom spočíva nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom.

50.1. Právnym posúdením veci treba považovať činnosť súdu spočívajúcu v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval. Nesprávne právne posúdenie veci nemožno preto vymedziť nesprávnym či nedostatočným zistením skutkového stavu. Ani sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo jednoduché spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci, významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 432 ods. 2 CSP.

51. V tomto kontexte aj ústavný súd vyžaduje, aby právna otázka z dovolania jasne vyčnievala a takisto aby z dovolania vyčnievalo aj právne posúdenie veci, ktoré pokladá dovolateľ za nesprávne s uvedením toho, v čom má spočívať táto nesprávnosť; preto musí pripraviť jasné, vecné a zmysluplné vymedzenie namietaného nesprávneho právneho posúdenia spornej právnej otázky. V náleze I. ÚS 51/2020 ústavný súd výslovne uviedol, že „povinnosť dovolateľa vymedziť a konkretizovať prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP treba vnímať ako jeho povinnosť predostrieť vlastnú argumentáciu v prospech prípustnosti dovolania, a tak napomôcť preskúmaniu rozhodnutia dovolacím súdom.“

52. Pokiaľ dovolanie neobsahuje jasné a určité vymedzenie dovolacích dôvodov, nie je možné preskúmať, v čom mal odvolací súd pochybiť. Absencia takejto konkretizácie znemožňuje dovolaciemu súdu vykonať meritórny prieskum, keďže by tým prekročil hranice viazanosti dôvodmi dovolania. V tejto súvislosti dovolací súd pripomína, že zákonom stanovená povinnosť kvalifikovaného právneho zastúpenia sa prejavuje aj v povinnosti prispôbiť dovoláciu argumentáciu osobitnému charakteru dovolacieho konania.

53. Žalovaná uplatnenie dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (bod 3.4.) vymedzuje predovšetkým tým, že v prejednávanej veci nebol splnený základný procesný predpoklad určovacej žaloby, a to existencia naliehavého právneho záujmu podľa § 137 písm. c) CSP. Žalobca sa žalobou domáhal určenia neexistencie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu zapísaného v katastri nehnuteľností, pričom účelom takejto určovacej žaloby má byť dosiahnutie zhody medzi zápisom vo verejnom registri a skutočným právnym stavom. Následne poukázala na odôvodnenie odvolacieho súdu uvedené v bode 16. jeho rozhodnutia. Dovolateľka poukazuje na judikatúru dovolacieho súdu, príkladom uvádza rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/23/2023 z 27. 02. 2024.

54. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP musí dovolanie obsahovať dôvod, že sa odvolací súd (alebo súd prvej inštancie) odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Súčasne musí byť jasne vyznačená dovolacia otázka, t. j. právna otázka, ktorá vznikla pri rozhodovaní v danom prípade, a musí

byť spojená s vlastným právnym posúdením prípadu, vrátane aplikácie ustanovení zákona alebo výkladu právnych noriem na konkrétne skutkové zistenia. Dovolanie musí teda obsahovať nielen poukazy na rozsudky alebo judikatúru, ale aj vlastnú argumentáciu, ktorá vysvetľuje, prečo rozhodnutie nižších súdov nezodpovedá ustálenej rozhodovacej praxi a ako sa to premieťa do právnej kvalifikácie skutkového stavu.

55. Z argumentácie žalovanej však vyplýva, že chýba vlastné právne posúdenie a aplikácia § 137 písm. c) CSP príp. § 4 zákona č. 66/2009 Z. z. na konkrétny skutkový stav. Žalovaná síce odkazuje na rozhodnutie dovolacieho súdu avšak nevysvetľuje, prečo rozhodnutie odvolacieho súdu je s výkladom uvedeným v označenom rozhodnutí v rozpore, ani ako by mala byť otázka naliehavého právneho záujmu riešená s ohľadom na skutkový stav a právne dôsledky pre žalobcu. Z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a) CSP možno konštatovať, že časť dovolania týkajúca sa naliehavého právneho záujmu síce obsahuje poukaz na judikatúru a naznačuje odchylenie sa od ustálenej praxe, avšak chýba jej vlastná právna argumentácia, analýza aplikácie zákona na skutkový stav a vysvetlenie, prečo došlo k odklonu. Z toho dôvodu táto časť dovolania nie je spôsobilá na vecné prejednanie a jej obsah nepostačuje na to, aby dovolací súd mohol skúmať otázku naliehavého právneho záujmu v meritórnej rovine.

56. Žalovaná v ďalšej časti dovolania uplatneného podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP uvádza, že žaloba sa pôvodne týkala určenia neexistencie práva zodpovedajúcemu vecnému bremenu, ale podľa jej názoru súd prvej aj odvolací súd de facto zmenili predmet sporu bez toho, aby došlo k formálnej zmene označenia sporu alebo petitu. Konkrétne súdy podľa žalovanej posudzovali, či vecné bremeno vzniklo v rozsahu vyznačenom geometrickým plánom č. XXXXXXXX-XX/XXXX, a tým zúžili alebo odklonili pôvodný predmet žaloby. Žalovaná poukazuje, že o tejto zmene sa dozvedela až z rozsudkov, takže sa k nej nemohla počas konania vyjadriť ani ju napadnúť. Žalovaná ďalej odkazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/218/2013, podľa ktorého je predpokladom právomoci súdu konanie vo veci jednoznačné stanovenie predmetu sporu, pričom v jej prípade nebolo predmet konania počas celého konania jasný. Podľa žalovanej mali súdy po celý čas skúmať právomoc súdov.

56.1. Z obsahu dovolania vyplýva, že žalovaná k otázke určenia predmetu konania pristupuje najmä opisom procesného postupu súdov nižších inštancií, skutkových zistení a vykonaného dokazovania. Neformuluje však vlastnú dovolaciu otázku, teda konkrétny právny problém, ktorý by mal byť predmetom preskúmania dovolacím súdom. Hoci žalovaná kritizuje závery súdov o rozsahu vecného bremena a o jeho vzťahu k zápisu v katastri nehnuteľností, neoznačuje konkrétne ustanovenia právnych predpisov, ktoré mali byť nesprávne aplikované, ani neuvádza, aký právny názor by mal dovolací súd zaujať. Inak povedané, z tejto časti dovolania nie je zrejmé, čo má byť predmetom právneho posúdenia dovolacím súdom. Žalovaná spája otázku určenia predmetu konania s otázkou právomoci súdov, avšak svoje tvrdenia obmedzuje len na opis skutkových okolností a procesného postupu, bez ich prepojenia s konkrétnou nesprávnou aplikáciou hmotného alebo procesného práva.

57. Napokon žalovaná v tejto časti dovolania poukazuje na nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia súdov a zároveň na údajný odklon od ustálenej rozhodovacej praxe, pričom sa odvoláva na viacero rozhodnutí Ústavného súdu SR, najmä sp. zn. IV. ÚS 14/07.

57.1. Procesne žalovaná svoju námietku formuluje ako dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, teda ako dovolanie pre riešenie právnej otázky. V skutočnosti žalovaná namieta nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia, čo je námietka, ktorá spadá pod zmätočnosť podľa § 420 písm. f) CSP. Žalovaná výslovne nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozsudku neuplatnila ako dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Za uvedenej situácie dovolanie v tejto časti nebolo odôvodnené prípustným dovolacím dôvodom.

58. Z vyššie uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že na podklade dovolania žalovanej podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nemožno uskutočniť meritórny dovolací prieskum.

59. Dovolací súd odmietne dovolanie, ak a/ bolo podané oneskorene, b/ bolo podané neoprávnenou osobou, c/ smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné, d/ nemá náležitosti podľa § 428, e/ neboli splnené podmienky podľa § 429 alebo f/ nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP.

60. Najvyšší súd konštatuje, že dovolanie žalovanej uplatnené podľa ustanovení § 420 písm. a) písm. d) a písm. f) CSP nie je prípustné a dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nebolo odôvodnené

prípustnými dôvodmi a dovolacie dôvody neboli vymedzené spôsobom uvedeným v ustanovení § 431 až § 435 CSP, a preto ho podľa § 447 písm. c) a f) CSP odmietol.

61. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

62. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.